

The period of forty years between 1950 and 1990 is decisive when we think about urbanisation in Slovakia. The dynamic growth of urban population after 1950 was combined with absence of market economy. It meant the development without influence of natural forces and tendencies that could form socio-spatial structure of Slovak cities. Processes like property equalisation of families, cancellation of urban land market, development of planned mass housing construction and housing policy in general, etc., had crucial impact on socio-spatial structure pattern.

Any determination of social structure of current Slovak society development is complicated and polemic. Nevertheless it is obvious, that certain quite numerous layer of economically resourceful population has been formed within last 10 years, as well as opposite layer living at the bottom of the society, surviving under the level of living minimum. It is just this social polarisation, i.e. formation of strong elite layer and layer of people living in underprivileged conditions, which constitute important assumption of changes in urban socio-spatial structure.

Urban socio-spatial structure development is determined by physiographic and functional partial intraurban structures. Housing with higher living standard, as assumption for socially homogenous housing areas formation is developing in consent with particular rules. Growth in this type of housing is related to existing functional spatial structure, climatic conditions, prevailing winds' directions, nearby forest areas, and location in regard to the main transport routes and close to the city centre.

Recenzent: Prof. RNDr. Jozef Mládek, DrSc.

DOJÍŽDKA ZA PRACÍ A STĚHOVÁNÍ OBYVATEL ZE SLOVENSKA DO MORAVSKÉ ČÁSTI MORAVSKOSLOVENSKÉHO POMEZÍ

Dalibor MAREK

Abstract

Paper contains fractional research data from a project of Grant Agency of Czech Republic „Actual changes of spatial interactions in the Moravian – Slovak borderland“ (chief researcher S. Řehák). Changes in employment of persons from Slovakia and shifts in migration of inhabitants from Slovakia to frontier districts were also observed within the research. Concerned area contains of districts Břeclav, Hodonín, Uherské Hradiště, Zlín, Vsetín a Frýdek – Místek. The aim of paper is to apprise of the research of changes which happened in Moravian – Slovak borderland after division of ČSFR.

Key words: labour market, commuting, migration, inhabitants of Slovakia in Czech Republic

1. Úvod

Referát obsahuje dílčí poznatky z řešení projektu Grantové agentury ČR „Aktuální změny prostorových interakcí na moravsko-slovenském pomezí“ (odpovědný řešitel S. Řehák).

Mgr. Dalibor MAREK

Katedra geografie, Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity, Kotlářská 2, 611 37 Brno

V rámci výzkumu byly sledovány také změny v uplatňování se osob s trvalým bydlištěm na Slovensku na trhu práce a změny v migraci obyvatelstva ze Slovenska v příhraničních okresech. Jedná se o území okresů Břeclav, Hodonín, Uherské Hradiště, Zlín, Vsetín a Frýdek-Místek (6698 km², tj. 8,5% rozlohy ČR; 1,006 mil. obyvatel, tj. 9,8% obyvatelstva ČR). Cílem příspěvku je seznámit účastníky sjezdu s výsledky výzkumu změn, ke kterým došlo na moravsko-slovenském pomezí po rozdělení ČSFR. Zdrojem informací byla data sledovaná oficiální statistickou službou a data zjištěná terénním šetřením katedry geografie MU v Brně.

2. Zaměstnávání občanů Slovenska na počátku devadesátých let

Zaměstnávání občanů Slovenské republiky má v Čechách a na Moravě dlouholetou tradici. V dobách existence společného státu, a to především v padesátých a šedesátých letech, poměrně značný počet ekonomicky aktivních osob bydlících na Slovensku hledal pracovní uplatnění na trhu práce v České republice. S rozvojem národního hospodářství, podpořeným značnými investicemi především do průmyslové infrastruktury Slovenska, se tento počet trvale snižoval.

V době existence společné Československé republiky bylo možno počty pracujících občanů SR na území ČR zjistit z výsledků sčítání lidu, domů a bytů. Zdrojem dat byly údaje o dojížděcích za prací, to znamená údaje o místě trvalého bydliště a o místě pracoviště ekonomicky aktivních obyvatel. První šetření dojížděčky za prací proběhlo u nás v rámci sčítání lidu v roce 1961, další následovala v letech 1970, 1980 a 1991. Vývoj dojížděčky za prací mezi Českou a Slovenskou republikou je uveden v následující tabulce.

Tab. 1. Vývoj dojížděčky za prací mezi Českou a Slovenskou republikou v letech 1961 – 1991 (v tisících osob)

rok	1961	1970	1980	1991
vyjíždějící ze SR do ČR	88,2	48,5	40,4	30,0
vyjíždějící z ČR do SR	6,2	5,3	6,4	5,2
dojížděkové saldo	82,0	43,2	34,0	24,8

Pramen: Sčítání lidu, domů a bytů 1961, 1970, 1980, 1991

Z tabulky je patrné, že zatímco dojížděčka za prací osob z ČR na Slovensko v uvedeném období měla vyrovnaný charakter a počet dojíždějících mírně překračoval pětitisícovou hranici, počet občanů SR pracujících v ČR neustále klesal. Ke zvláště významnému poklesu dojížděčky za prací ze Slovenska do České republiky došlo mezi lety 1961 a 1970, kdy byl zaznamenán pokles o téměř 40 tisíc osob. Dlouhodobý pokles v letech 1961 až 1991 byl podmíněn především zlepšením relace mezi zdroji pracovních sil a růstem počtu pracovních příležitostí ve většině slovenských okresů. Podstatně se také snížil zájem o náborové akce podniků tzv. těžkého průmyslu se sídlem v ČR. Na poklesu dojížděčky ze SR měla vliv také skutečnost, že část slovenských pracovníků získala v ČR trvalé bydliště.

V roce 1991 vyjíždělo ze Slovenska za prací do ČR nejvíce ekonomicky aktivních osob z okresu Čadca (7166 osob, tj. 23,9% všech vyjíždějících ze Slovenska do ČR). Více než 1000 osob vyjíždělo z dalších šesti okresů SR v pořadí Senica (2591 osob), Žilina (2100 osob), Poprad (1287 osob), Považská Bystrica (1219 osob), Spišská Nová Ves (1087 osob) a Dolný Kubín (1076 osob). Pořadí okresů dle ukazatele „podíl vyjíždějících za prací do ČR z bydlících ekonomicky aktivních“ bylo následující: Čadca (11,9%), Stará Ľubovňa (3,7%), Senica (3,5%), Žilina (2,3%), Dolný Kubín (1,9%), Svidník (1,8%) atd. Na druhé straně na Slovensku existovalo 11 okresů z celkového počtu 38 okresů, kde uvedený ukazatel nedosahoval ani hodnoty 0,5%. Daleko intenzivnější vyjíždka za prací do ČR existovala z okresů severní části Slovenska (a to i z území Východoslovenského kraje), než tomu bylo v případě jižních okresů SR.

Nejvíce pracujících dojíždějících ze Slovenska bylo v roce 1991 zaměstnáno v hlavním městě Praze – 6831 osob. Jednalo se především o pracovníky ve stavebnictví (40,9% dojíždějících do Prahy ze SR). V průmyslu pracovalo pouze 19,7% dojíždějících. Významnější postavení v zaměstnávání Slováků oproti celorepublikovému průměru měl v Praze terciérní sektor, především odvětví dopravy a spojů a také rezort státní správy. Největší koncentrace dojíždějících za prací ze Slovenska však byla v Ostravské aglomeraci, v Ostravě se jednalo o 4392 osob, v okrese Karviná o 3297 osob, v okrese Frýdek-Místek o 2940 osob. Občané SR zde byli zaměstnáni především v podnicích černé metalurgie a těžby černého uhlí.

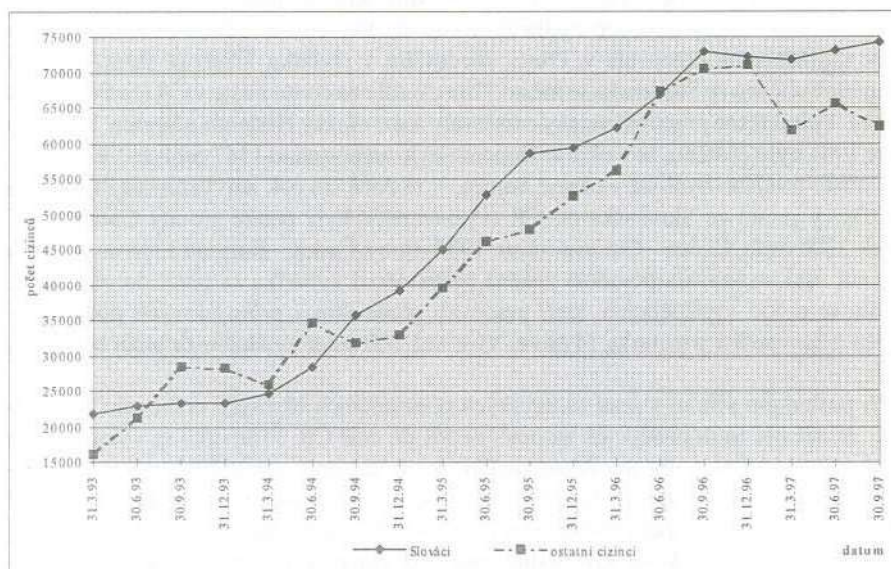
Okres Frýdek-Místek byl tedy v roce 1991 tím okresem moravskoslovenského pomezí, který zaměstnával nejvíce osob bydlících trvale na Slovensku. Téměř polovina z necelých 3 tisíc dojíždějících pracovala v Třinci, především v podniku Třinecké železářny. Počtem pracujících občanů ze Slovenska se město Třinec řadilo na čtvrté místo v ČR (za Prahu, Ostravu a Brno). Velmi těsné pracovní vztahy existovaly mezi okresy Hodonín a Senica. Sčítáním lidu v roce 1991 bylo zjištěno, že v okrese Hodonín bylo zaměstnáno 1347 osob ze SR, z toho 1247 mělo místo trvalého bydliště v okrese Senica. V té době šlo o 4. nejvýznamnější meziokresní dojížděkový proud ze Slovenska do ČR (významnější byly pouze proudy Čadca – Frýdek-Místek 2306 osob, Čadca – Ostrava-město 1935 osob a Čadca – Karviná 1316 osob). Z okresu Hodonín však existovala poměrně značná protisměrná vyjíždka za prací do okresu Senica. Jednalo se o 555 vyjíždějících, kteří pracovali především v průmyslových podnicích ZVL Skalica a Slovenská armaturka Myjava. Více než 100 osob vyjíždělo za prací také do města Holíč.

Při posledním sčítání v šesti moravských příhraničních okresech pracovalo 5884 občanů SR, tj. téměř pětina dojíždějících za prací ze SR do celé ČR. Příhraničí se vyznačuje daleko vyšším relativním zastoupením denně dojíždějících. Zatímco v celé ČR na denní dojíždku ze SR připadalo 22,4% případů dojíždějících, v šesti sledovaných okresech byl podíl denní dojíždky na celkové dojíždce podstatně vyšší, a to 57%. Denně dojíždějící byli nejvýznamněji zastoupeni v okrese Hodonín, kde podíl denně dojíždějících tvořil 86,2% dojíždějících ze SR do okresu. Z analýzy meziobecních dojížděkových proudů ze Slovenska do ČR ve studovaném území vyplynulo, že nejsilnějším dojížděkovým proudem byla dojíždka 447 osob z Holíče do Hodonína. Pořadí dalších meziobecních dojížděkových proudů bylo následující: Čadca – Třinec 268 osob, Skalitz – Třinec 182 osob, Čierne – Třinec 135 osob, Klokočov – Frýdek-Místek 132 osob, Brodské – Břeclav 125 osob a Skalica – Hodonín 108 osob.

3. Zaměstnávání občanů Slovenska necelých pět let po rozpadu ČSFR

V souvislosti s rozdělením ČSFR se nutně změnil řád zaměstnávání slovenských občanů v ČR. Pro usnadnění vzájemných vztahů bylo snahou upravit otázky zaměstnávání občanů SR v ČR (i naopak) takovým způsobem, aby se dosavadní vazby narušily co nejméně. Z tohoto důvodu byla mezi ČR a SR uzavřena smlouva o vzájemném zaměstnávání občanů, která se vztahuje na občany ČR s trvalým bydlištěm na území ČR a občany SR s trvalým bydlištěm na území SR, kteří jsou zaměstnáváni na území druhého smluvního státu. Zaměstnávání občanů na základě smlouvy nevyžaduje pro občany SR povolení k zaměstnání, jako je tomu u ostatních cizinců, ani povolení zaměstnavatelům k získávání občanů SR na volná místa. Zaměstnavatelům vzniká pouze povinnost registrace na územně příslušném úřadu práce, a to vždy nejpozději v den nástupu občana do zaměstnání. Smlouva mezi ČR a SR o vzájemném zaměstnávání občanů byla uzavřena na dobu neurčitou. Jestliže občan se státním občanstvím SR bude pracovat v ČR a zde se stane nezaměstnaným, bude podporu dostávat od úřadu práce podle svého trvalého bydliště v SR. Přitom doba zaměstnání v ČR se započítává do doby rozhodné pro vznik nároku na podporu.

Na trhu práce v České republice jsou zaměstnáni také příslušníci jiných zemí, u kterých se však požaduje v souladu se Zákonem o zaměstnanosti udělení pracovního povolení. Vývoj počtu zaměstnaných cizinců s pracovním povolením a vývoj počtu občanů SR zaměstnaných v ČR na základě Smlouvy v období do 30.9.1997 je znázorněn na obrázku č. 1.

Obr. 1. Vývoj počtu cizinců na trhu práce v ČR

Fig. 1. Development of number of foreigners in labour market in Czech Republic

Pramen: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 1997

Source: Ministry of labour and Social Affairs of Czech republic, 1997

K tomuto datu největší počet pracovních povolení vlastnili občané Ukrajiny (27,9 tis.), Polska (12,5 tis.), Bulharska (3,1 tis.) a Běloruska (2,8 tis.). V tabulce č. 3 jsou uvedeni také cizinci, kteří pracovní povolení nepotřebují a pracovní činnost v ČR provozují na základě vydaného živnostenského oprávnění. V polovině roku 1997 bylo v ČR více než 3 tisíce občanů ze SR, kteří podnikali na základě uděleného živnostenského listu podle zákona č. 455/1991 Sb.

Tab. 2. Vývoj počtu zaměstnaných cizinců v České republice

	občané SR	pracovní povolení	živnostenský list
31. 12. 1993	23 367	28 281	x
31. 12. 1994	39 209	32 871	18 650
31. 12. 1995	59 323	52 536	36 996
31. 12. 1996	72 244	71 002	45 499
30. 9. 1997	74 237	62 427	52 312*

Pramen: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 1997

*Pozn.: x – údaje nebyly k dispozici, * – stav k 30. 6. 1997*

Kromě cizinců již uvedených v předchozí tabulce však v ČR, dle odhadů Ministerstva práce a sociálních věcí, pracuje nelegálně 100 až 150 tisíc osob, a to převážně ze zemí bývalého SSSR (dominující postavení mají Ukrajinci). Počet občanů SR na úřadech práce neregistrovaných a nemajících ani živnostenské oprávnění se odhaduje na 5 tisíc. Z uvedených dat je patrné, že počet občanů SR pracujících na území ČR již překročil hranici 80 tisíc osob a blíží se počtu dojíždějících ze SR do ČR z první poloviny šedesátých let.

Z podrobného hodnocení situace na trhu práce v devadesátých letech plyne, že před rozdělením ČSFR počet Slováků dojíždějících za prací do ČR oproti sčítání v roce 1991 poklesl asi o jednu třetinu a pohyboval se těsně nad hranicí 20 tisíc osob. Tento vývoj souvisel s poměrně výrazným propouštěním pracovníků v řadě průmyslových organizací v druhé polovině roku 1991. V roce 1992 byla podstatně omezena činnost řady stavebních firem a na snížení počtu dojíždějících ze SR do ČR mělo vliv i samotné rozdělení společného státu. V roce 1993 začíná docházet k mírnému nárůstu počtu dojíždějících za prací ze Slovenska. Vzhledem k rozdílnému napětí na trzích práce v obou republikách, projevujícím se mj. i ve velmi rozdílné míře nezaměstnanosti, začíná se v roce 1994 počet občanů Slovenska pracujících v ČR výrazně zvyšovat. Hranice 30 tisíc osob byla překročena počátkem druhé poloviny roku 1994, hranice 40 tisíc osob v lednu 1995 a v polovině roku 1995 pracovalo v ČR více než 50 tisíc občanů SR. V lednu 1996 to bylo již 60 tisíc a koncem září téhož roku pracovalo v ČR dle Smlouvy více než 70 tisíc občanů SR. V souladu s ekonomickými potížemi ČR začíná zde v roce 1997 stoupat míra nezaměstnanosti, která na konci roku překročila poprvé v historii samostatné České republiky pětiprocentní hranici. Výrazně klesl počet volných pracovních míst v ČR, takže došlo k podstatnému omezení dalšího růstu počtu občanů SR pracujících v České republice (k 31. 12. 1997 69 723). Další vývoj v zaměstnávání občanů SR v ČR bude nadále úzce spojen s celkovým rozvojem české ekonomiky.

Počty občanů SR pracujících v ČR sleduje centrálně odbor služeb zaměstnanosti Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, který čtvrtletně poskytuje data o jejich počtech podle jednotlivých okresů ČR. Tato data nám umožňují hodnotit regionálně vývoj zaměstnanosti občanů SR v ČR po rozdělení společného státu. Změny, ke kterým došlo v jednotlivých okresech v období od sčítání 1991 do konce září 1997 znázorňují kartogramy uvedené na obrázku č. 2.

Oproti sčítání v roce 1991 se počet občanů SR zaměstnaných v ČR zvýšil 2,5 krát. Pouze ve dvou okresech ČR došlo ke snížení počtu pracovníků ze Slovenska, a to v okresech Frýdek-Místek (-503 osob) a Karviná (-84 osob). Příčinou poklesu počtu občanů SR pracujících v okrese Frýdek-Místek bylo především snížení počtu pracovníků Třineckých železáren na polovinu a také pokles počtu zaměstnanců OKD ze 100 na 30 tisíc, který se mj. dotkl na Frýdecko-Místecku skupinového dolu Paskov. Zatímco v roce 1991 existovaly v ČR pouze dva okresy (Frýdek-Místek a Karviná), ve kterých podíl občanů SR na pracovních místech okresu překračoval hranici 2 %, tak k 30.9.1997 takovýto okresů bylo 12, z toho 5 v námi sledovaném území. Pouze v okrese Uherské Hradiště hranice 2 % nebyla překročena. V moravském přihraničí se Slovenskem počet pracujících občanů SR vzrostl z 5,9 tis. na 11 tis., nicméně podíl šesti sledovaných okresů na pracujících občanech SR v ČR klesl z 19,6 % na 15 %. Největší absolutní nárůst Slováků nezaznamenalo přihraničí, ale spíše velká města ČR.

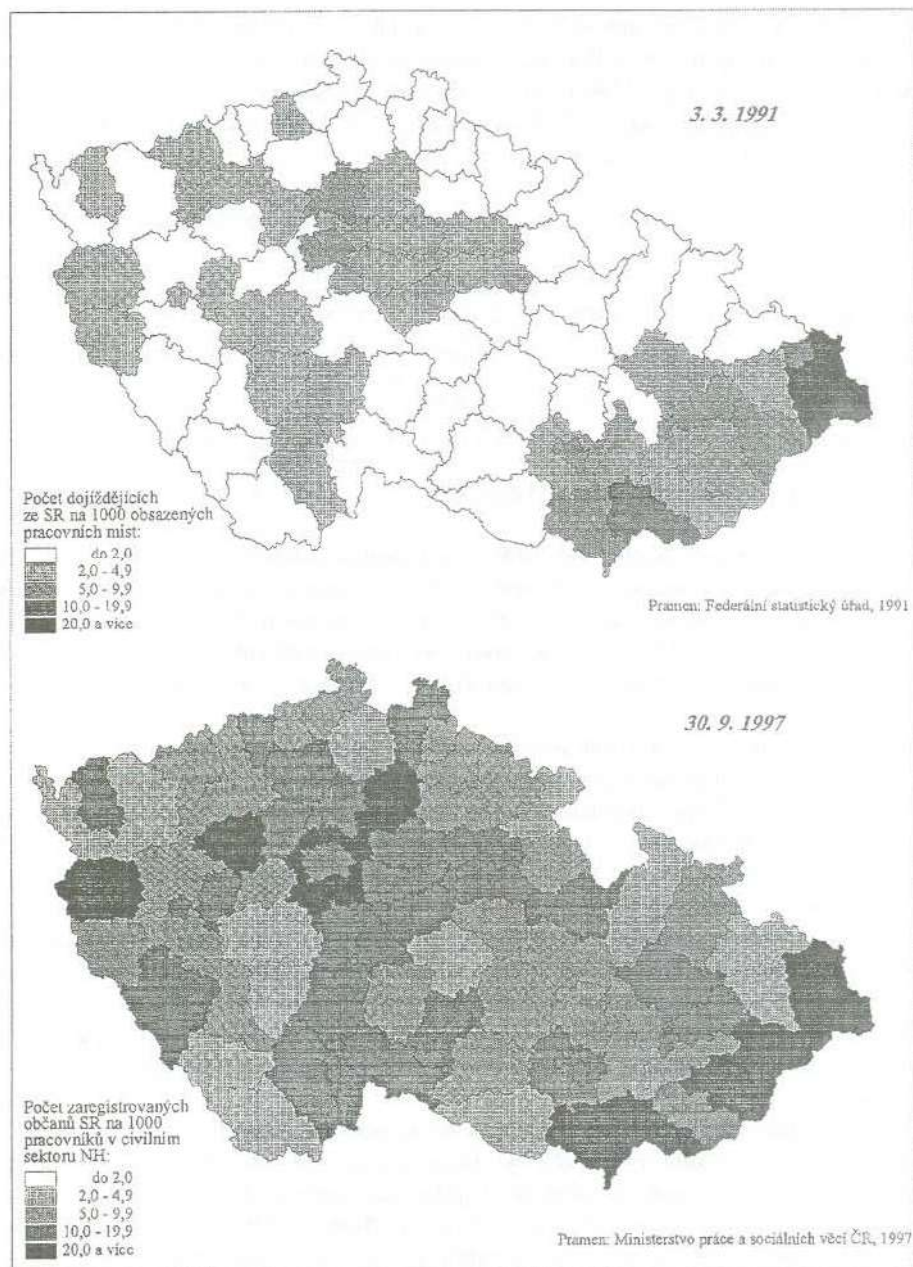
Z okresů ČR moravsko-slovenského pomezí nejvýraznější nárůst občanů SR pracujících v ČR zaznamenal okres Zlín, kde počet Slováků vzrostl pětinašobně na 2,7 tisíce. Touto hodnotou okres Zlín předstihl dokonce i okres Frýdek-Místek. Do okresu Frýdek-Místek dojíždělo za prací 2,4 tis. a do okresu Hodonín 2,3 tis. osob.

Z dat získaných katedrou geografie na jednotlivých úřadech práce lze zjistit pořadí měst v přihraničním území podle počtu zaměstnaných občanů SR k 30.9.1997. Třinec ztratil vedoucí postavení a městem s největším počtem zaměstnaných občanů Slovenska se stal Zlín (1580 osob), následují Hodonín (1384 osob), Třinec (1044 osob), Břeclav (910 osob), Frýdek-Místek (570 osob), Rožnov pod Radhoštěm (417 osob), Uherské Hradiště (352 osob), Valašské Meziříčí (349 osob) a Vsetín (278 osob). Překvapuje vysoké postavení města Uherské Hradiště. Nárůst dojížděky za prací osob ze Slovenska byl zde způsoben především zahájením výroby v závodě elektronické firmy AVX.

Nejsilnější meziobecní dojížděkové proudy ze Slovenska na území šesti sledovaných okresů moravsko-slovenského pomezí k 30.9.1997 byly následující: Holíč – Hodonín (538 osob), Čadca – Třinec (209 osob), Skalica – Hodonín (173 osob), Brodské – Břeclav (172 osob), Kúty – Břeclav (123 osob), Kopčany – Hodonín (113 osob) a Skalitz – Třinec (106 osob). Nejvýznamnější meziokresní dojížděkové proudy tvořily Senica – Hodonín (1867 osob), Čadca – Frýdek-Místek (1650 osob, v r. 1991 to bylo ještě 2306 osob), Senica – Břeclav (917 osob), Čadca – Vsetín (603 osob) a Povážská Bystrica – Zlín (540 osob).

4. Stěhování obyvatelstva ze Slovenska do České republiky a naopak

Podobně jako dojížděka do zaměstnání vykazovalo stěhování obyvatelstva mezi Českými zeměmi a Slovenskem v období po roce 1960 klesající tendenci. Zatímco ročně migrační obrat na počátku šedesátých let mezi oběma republikami dosahoval výše téměř 30 tis. migrantů, tak

Obr. 2. Dojíždka za práci ze Slovenska do České republiky

Fig. 2. Commuting from Slovakia to Czech Republic

již o 10 let později klesl na hodnotu 20 tis. osob (viz tab. č. 3). Pokles migrace mezi ČR a SR byl zastaven po listopadu 1989. Poté maximálního migračního obratu bylo dosaženo v roce 1992, kdy migrační obrat dosáhl hodnoty 18,5 tis. osob. Ze SR do ČR se přistěhovalo 11,7 tis. osob (oproti předchozímu roku o 3,7 tis. osob více) a z ČR do SR se vystěhovalo 6,8 tis. osob (oproti roku 1991 o 500 osob méně).

Tab. 3. Vývoj migrace obyvatelstva mezi Českou a Slovenskou republikou po roce 1960

období	1961-1962	1971-1972	1981-1982	1991-1992	1995-1996
přistěhovalí ze SR do ČR	35 479	24 341	19 533	20 074	7 295
vystěhovalí z ČR do SR	22 779	15 977	12 341	14 147	353
migrační saldo	12 700	9 364	7 192	5 927	6 942
migrační obrat	58 258	40 318	31 874	34 221	7 648

Pramen: Pohyby obyvatelstva v ČSSR, ČSFR a ČR

V celém sledovaném období 1961-1996 Česká republika stěhováním ze SR obyvatelstvo získávala. Kladné migrační saldo ve prospěch ČR však dlouhodobě klesalo, s výjimkou roku 1992 (migrační saldo 4,9 tis. osob, v r. 1991 pouze 1,0 tis. osob). V roce 1993 však kladné migrační saldo ve prospěch ČR činilo pouze 44 osob. Opětovný růst migračního salda od r. 1994 jde však možná také na vrub nedokonalé registrace vystěhovávaných obyvatel z ČR do SR.

Z hlediska moravské části moravskoslovenského pomezí lze jednoznačně konstatovat, že relativně význam příhraničních moravských okresů pro stěhování obyvatel ze SR roste a to i po rozdělení ČSFR. Na počátku šedesátých let na území 6 sledovaných okresů se přistěhovalo 7,5% osob ze všech přistěhovalých ze SR do ČR, v období let 1991-1992 to bylo již 12,9% a v letech 1995-1996 16,7%, tzn. že každá šestá osoba ze SR stěhující se do ČR migruje právě do pohraničních okresů.

Před i po rozdělení společného státu absolutně i relativně nejvýznamnějším příhraničním migračním okresem je okres Hodonín. Dále následují okresy Břeclav a Uherské Hradiště (tab. č. 4). Na rozdíl od dojížděky obyvatel za prací při stěhování ze Slovenska nejméně atraktivním příhraničním okresem je nadále okres Zlín. Otázkou však zůstává, zda po očekávaném oživení bytové výstavby v budoucnu význam Zlínska pro migraci obyvatel Slovenska nenaroste.

Data o migraci z let 1991-1992 vypovídají, že okresem SR, z kterého se stěhovalo nejvíce občanů SR do moravského příhraničí, byl okres Senica (525 osob, z toho 350 do okresu Hodonín). Více než 100 osob se stěhovalo do příhraničí také z tehdejších středoslovenských okresů Čadca (210 osob), Žilina (111 osob) a Považská Bystrica (105 osob). Bohužel, Českým statistickým úřadem zpracované údaje o zahraniční migraci neumožňují provést aktuální analýzu meziokresních migračních proudů. Lze se však domnívat, že okres Senica zůstává nadále okresem SR s největším přistěhovááním osob do moravského příhraničí.

Tab. 4. Přistěhovalí ze SR do moravských okresů moravskoslovenského pomezí

období okres	1991 – 1992		1995 – 1996	
	počet	na 10 tis. obyvatel	počet	na 10 tis. obyvatel
Hodonín	580	36,0	313	19,3
Břeclav	403	32,3	191	15,2
Uherské Hradiště	366	25,2	194	13,3
Vsetín	320	21,7	143	9,6
Frýdek-Místek	550	24,1	199	8,7
Zlín	361	18,3	159	8,1
celkem	2 580	25,7	1 199	11,9

Pramen: Pohyby obyvatelstva v ČSSR, ČSFR a ČR

Aktivní migrační saldo moravského příhraničí ze Slovenskem činilo v letech 1991-1992 994 osob a v letech 1995-1996 1157 osob. Osoby ve věku do 30 let se na migračním saldu podílely v prvním sledovaném období 56,0% a v druhém období 60,3%, z čehož je zřejmé, že migrace obyvatelstva ze Slovenska příznivě působila na věkovou strukturu obyvatelstva moravského příhraničí. Totéž lze konstatovat u vzdělanostní struktury obyvatelstva. Na aktivním migračním saldu se podílely osoby s nejméně maturitou 51,6% a 51,8% před a po rozdělení ČSFR (podíl počítán z osob starších 15-ti let). Po rozdělení státu se však změnilo pořadí důvodů stěhování osob ze SR do Moravského pohraničí. Zatímco v letech 1991-1992 na 1. místě důvodu stěhování bylo následování rodinného příslušníka (27,4%), následovaly ostatní důvody (25,1%) a bytové důvody (17,5%), tak v letech 1995-1996 bylo pořadí následující: následování rodinného příslušníka (45,5%), sňatek (22,1%) a ostatní důvody (22,0%). Oproti období společného státu pro migraci osob se SR podstatně klesl význam bytových důvodů (4,1%) a dále také význam důvodů změny pracoviště či přiblížení se pracovišti.

5. Závěr

Z analýzy vývoje zaměstnanosti občanů SR v ČR po rozdělení státu vyplynul výrazný nárůst počtu dojíždějících za prací ze Slovenska do České republiky. Intenzita dojížděky za prací ze Slovenska do ČR v příhraničí trvale závisí na geografické poloze největších koncentrací obyvatelstva. V dojížděce ze SR relativně klesá význam okresů ČR moravsko-slovenského pomezí, roste role největších měst ČR. Mezi města s poklesem dojíždějících ze SR se řadí Třinec a Frýdek-Místek, největší přírůstek zaznamenala města okresu Zlín, který se v rámci příhraničních okresů vyznačuje nejvyšší podnikatelskou aktivitou. Dojížděka za prací do ČR významně ovlivňuje míru nezaměstnanosti v okresech SR (na konci roku 1996 okresy s vysokou vyjížděkou za prací do ČR se řadily do lepší poloviny okresů SR dle míry nezaměstnanosti).

Po rozdělení ČSFR došlo také ke změnám ve stěhování obyvatelstva. Zatímco těsně před rozpadem společného státu migrace zřetelně vzrostla (zejména ze SR do ČR), v roce 1993 se udržovala poměrně na vyšší úrovni srovnatelné s osmdesátými léty a od r. 1994 migrace klesá, např. ze SR do ČR až pod hranici 4 tis. osob. Údaje o vystěhování občanů ČR do SR vykazované českou statistikou jsou zřejmě podhodnocené špatnou evidencí emigrace v ČR. Dlouhodobý trend přírůstu obyvatelstva ČR na úkor Slovenska však nadále trvá. Se snižujícím počtem migrantů stoupá význam moravského pomezí pro přistěhování osob ze SR. Stěhování obyvatelstva ze Slovenska dlouhodobě působí nejen na zlepšování věkové, ale také vzdělanostní struktury obyvatelstva, a to i těsně před a po rozdělení společného státu. Pro stěhování obyvatelstva ze SR mají daleko větší význam jižní okresy moravského přhraničí, zejména Hodonín.

COMMUTING AND MIGRATION FROM SLOVAKIA TO MORAVIAN PART OF MORAVIAN – SLOVAK BORDERLAND

Dalibor MAREK

Summary

Analysis of development of employment of inhabitants of Slovakia in Czech Republic after division of common state revealed a distinct increase of number of commuting from Slovakia to Czech Republic. Rate of actual increase was depending on conditions in Czech economy and situation in an offer of free jobs above all. Intensity of commuting from Slovakia to Czech Republic in the borderland constantly depends on geographical location of largest towns and cities. The importance of districts of Moravian – Slovak borderland decreases in relative way, a role of largest cities grows. Towns with decrease of number of commuting are Třinec and Frýdek – Místek, the largest increment was recorded in towns of district Zlín which is characterised by high business activity within border districts. Commuting to Czech Republic significantly influences rate of unemployment in Slovak districts (districts with high commuting to Czech Republic was in „better“ half of Slovak districts according to unemployment).

Distinct changes happened in migration after division of ČSFR. Whereas close before division of state migration was increasing clearly (significantly from Slovakia to Czech Republic), then in year 1993 migration sustained relatively high in comparison to 80's, since 1994 migration is decreasing (e.g. less than 4.000 persons from Slovakia to Czech Republic). Data about emigration of Czech inhabitants to Slovakia recorded by Czech Statistic Office are clearly underestimated by bad auditing of emigration in Czech Republic. Long-term increasing trend of population of Czech Republic to the prejudice of Slovakia still prevails. The importance of Moravian borderland rises with decreasing number of migrants from Slovakia. Migration from Slovakia significantly contributes to improve of age and educational structure of inhabitants (both before and after division of the common state).

Recenzent: Prof. RNDr. Jozef Mládek, DrSc.